

спеціальної конфіскації, конфіскації майна як виду покарання або заходу кримінально-правового характеру щодо юридичної особи, відшкодування шкоди, завданої внаслідок кримінального правопорушення (цивільний позов), чи відповідного стягнення з юридичної особи отриманої неправомірної вигоди; 4) надання разом із інформацією, що на них міститься, є необхідною метою проведення подальшого експертного дослідження; 5) доступ до відповідних комп'ютерних систем чи їх частин певним чином обмежується власником, володільцем чи отримувачем, чи пов'язаний із подоланням систем логічного захисту. [4]

Отже, можна зробити висновок, що вищезазначені зміни в чинному кримінальному процесуальному законодавстві через введення воєнного стану на всю територію України, значно змінили сам порядок здійснення досудового розслідування кримінального провадження. Відповідні зміни та доповнення, у свою чергу, надають змогу більш ефективно здійснювати розслідування кримінальних проваджень в складних для нашої країни умовах, а також надають більше повноважень не тільки органам прокуратури, а також і особам, які уповноважені на проведення будь-яких процесуальних дій, у тому числі слідчих (розшукових) дій.

1. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану: Закон України від 03.03.2022 року №2111-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#Text>

2. Кримінальний процесуальний Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

3. Інформаційному листі Верховного Суду України від 03.03.2022 року №1/0/2-22. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VSS00820?an=1>

4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про електронні комунікації» щодо підвищення ефективності досудового розслідування «за гарячими слідами» та протидії кібератакам: Закон України від 15.03.2022 року №2137-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2137-20#Text>

Уварова Наталія Володимірівна

професор кафедри цивільного права та процесу
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ, д.ю.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ ГРОМАДЯН В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до статті 43 Конституції України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Крім того, держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Не менш важливим є конституційне положення про те, що забороняється використання примусової праці. Однак, не вважається примусовою працею робота чи служба, яка виконується особою відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан [1].

У свою чергу, стаття 64 Конституції України, передбачає можливість встановлення окремих обмежень прав і свобод людини і громадянина із зазначенням строку дії цих обмежень в умовах воєнного або надзвичайного стану. Причому, не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 [1].

Як випливає з положень Конституції України, введення особливого правового режиму воєнного стану передбачає можливість окремих обмежень щодо реалізації права на працю.

Зауважимо, що Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» визначено особливості трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій в Україні незалежно від форми власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, у період дії воєнного стану, введеного відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [2, 3].

Слід зазначити, що Законом у цілому врегульовано наступні відмінності трудових відносин в особливий період: 1) особливості укладення трудового договору в умовах воєнного стану; 2) особливості переведення та зміни істотних умов праці в умовах воєнного часу; 3) особливості розірвання трудового договору з ініціативи працівника; 4) особливості розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця; 5) особливості встановлення та обліку часу роботи та часу відпочинку; 6) особливості організації кадрового діловодства та архівного зберігання кадрових документів у роботодавця; 7) робота в нічний час; 8) особливості залучення до роботи деяких категорій працівників; 9) оплату праці; 10) зупинення дії окремих

положень колективного договору; 11) відпустки; 12) призупинення дії трудового договору; 13) діяльність профспілок [2].

Крім того, потрібно врахувати те, що відповідно до Указу Президента України від 24.02.2022 № 69/2022 було розпочато загальну мобілізацію [3], а згідно статті 119 Кодексу законів про працю України (КЗпП) [4], мобілізованим працівникам на час виконання громадських та державних обов'язків зберігається місце роботи, посада та середній заробіток. Також, працівникам, залученим до виконання обов'язків, передбачених Законами України «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», надаються передбачені законодавством гарантії та пільги.

До таких категорій осіб відносяться призвані на: строкову військову службу, військову службу за призовом (офіцерський склад), військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, прийняті за контрактом (включно через укладання нового контракту на проходження військової служби [5].

Принагідно зазначимо, що добровольці підрозділів територіальної оборони, які вступили на військову службу у відповідності до Закону України «Про основи національного спротиву», користуються гарантіями соціального і правового захисту, встановленими Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Їм також надаються визначені статтею 119 КЗпП гарантії щодо збереження посади, місця працевлаштування та середнього розміру заробітку [4, 5].

Окремо потрібно вказати на питання залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану. Це передбачено встановленим Постановою Кабінету Міністрів від 13.07.2011 № 753 Порядком. Відповідно до нього до суспільно корисних робіт залучаються працездатні особи, у тому числі особи, що не підлягають призову на військову службу, які за віком і станом здоров'я не мають обмежень до роботи в умовах воєнного стану (крім працездатних осіб, що залучені до роботи в оборонній сфері та сфері забезпечення життєдіяльності населення і заброньовані за підприємствами на період мобілізації та воєнного часу з метою виконання робіт, що мають оборонний характер), а саме: безробітні та інші незайняті особи; працівники функціонуючих в умовах воєнного стану підприємств (за погодженням з їх керівниками), що не залучені до виконання мобілізаційних завдань (замовлень) та не зараховані до складу позаштатних (невоєнізованих) формувань цивільного захисту, - у порядку переведення; особи, зайняті в особистому селянському господарстві; студенти вищих, учні та слухачі професійно-технічних навчальних закладів; особи, які забезпечують себе роботою самостійно. Важливо, що з кожною із зазначених осіб укладається строковий трудовий договір [6].

Підводячи підсумок, необхідно зазначити, що держава створює відповідні гарантії та правові механізми для того, щоб забезпечити громадянам можливість для реалізації права на працю, врегулювати питання соціального захисту, причому з огляду на особливий правовий характер правового режиму воєнного стану для працездатних осіб може також передбачатися залучення їх до суспільно корисних робіт, що виконуються під час запровадження трудової повинності (суспільно-корисних робіт) оборонного характеру.

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 18.04.2022)

2. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення 18.04.2022)

3. Про загальну мобілізацію: Указ Президента України від 24.02.2022 № 69/2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69/2022#Text> (дата звернення 17.04.2022)

4. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення 18.04.2022)

5. Роз'яснення Мінекономіки по трудових відносинах під час воєнного стану в Україні URL: <https://sys2biz.com.ua/news/rozyasnennya-minekonomiky-po-trudovyh-vidnosynah-pid-chas-voyennogo-stanu-v-krayini/> (дата звернення 18.04.2022)

6. Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.07.2011 № 753 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 18.04.2022)